

Gemeente Amsterdam

Dienst Onderzoek en Statistiek

Samenvatting jaarboek 2009

Bevolking

Amsterdam telde begin 2009 in totaal 756.347 inwoners, ruim 9.000 (1,2%) meer dan vorig jaar. Dit is een verdubbeling van de groei van vorig jaar, toen de bevolking met 0,6% toenam. Met hetzelfde aantal hectares oppervlakte betekent dit een stijging van de bevolkingsdichtheid en de woningdichtheid. De grootste groei ten opzichte van een jaar geleden zit in de leeftijdscategorie 20 tot 35 jaar.

Volgens de Amsterdamse bevolkingsprognose heeft de stad in 2015 bijna 20.000 inwoners meer dan nu. Deze inwoners zullen zich voornamelijk vestigen op IJburg (grofweg 15.000), maar ook Zuidoost ziet volgens de prognose een groei van bijna 3.000 inwoners tegemoet. In 2030 zal de bevolking gegroeid zijn met ruim 70.000 inwoners.

Ruim de helft van de groei van de bevolking in 2009 ten opzichte van vorig jaar is te verklaren door het geboorteoverschot. Maar naast het geboorteoverschot is er voor het eerst sinds jaren ook weer een vestigingsoverschot te zien. Dit komt door de sterke groei van het aantal mensen dat zich vanuit het buitenland in Amsterdam vestigde. Hiermee is voor het eerst sinds jaren het aantal mensen dat zich uit het buitenland in Amsterdam vestigt, groter dan het aantal Amsterdammers dat emigreert. Van de traditionele migrantengroepen vertrokken er net zoals in voorgaande jaren meer Surinamers, Antillianen en Marokkanen naar het buitenland dan er zich hier vestigden. Alleen bij de Turken was er dit jaar een klein immigratieoverschot: meer vestiging dan vertrek.

Openbare orde en veiligheid

In 2008 zijn er bij de Politie Amsterdam-Amstelland ongeveer 92.500 aangiften gedaan, 40.000 aanhoudingen verricht en 9.400 misdrijven geregistreerd. Voor het aantal aangiften en aanhoudingen betekent dit een daling ten opzichte van het voorgaande jaar, het aantal misdrijven is ongeveer stabiel gebleven. Uit de Objectieve en de Subjectieve veiligheidsindex blijkt dat burgers iets minder last hebben gehad van werkelijke incidenten en gevoelens van onveiligheid, een lichte verbetering ten opzichte van voorgaand jaar. In totaal ervaart 19% van de bewoners in Amsterdam vaak jongerenoverlast en 12% ervaart vaak jeugdcriminaliteit. De samenhang tussen beide buurtproblemen is groot. Jongerenoverlast speelt een grote rol bij veiligheidsbeleving. Bewoners die vinden dat beide buurtproblemen vaak voorkomen geven duidelijk een lager rapportcijfer voor de

veiligheid in de buurt. Ook de woonomgeving en de leefbaarheid beoordelen ze relatief laag.

Werk en inkomen

In de tweede helft van 2008 heeft de economie een vrij plotselinge overgang gemaakt van de fase van hoog- naar laagconjunctuur. Dit werd vooral zichtbaar in de economische groei. De afgelopen jaren lag deze rond de 3% per jaar en in de regio Amsterdam steeds boven die van het Nederlands gemiddelde. Vermoedelijk zal 2009 de geschiedenis ingaan als het jaar met de grootste economische krimp ooit, naar verwachting -4,75% voor Nederland als geheel. De Amsterdamse regio zal naar verwachting iets minder krimpen (-3,6%).

Vooralsnog lijkt de economische recessie maar in beperkte mate door te dringen tot de leefwereld van Nederlanders. De lonen blijven op peil, vermogensverliezen zijn geaccepteerd en de toename van de werkloosheid gaat minder snel dan verwacht werd. Voor Amsterdam geldt hetzelfde. Medio 2009 was de werkgelegenheid nog niet aan het afnemen en de werkloosheid stijgt weliswaar, maar niet meer dan 0,1 procentpunt per maand.

Zorg

De levensverwachting van Amsterdammers neemt toe. Dat geldt vooral voor mannen. De gemiddelde leeftijd van vrouwen is nu 80,6 jaar. Vrouwen worden daarmee gemiddeld bijna 5 jaar ouder dan mannen. Het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen wordt kleiner. In vergelijking met heel Nederland heeft een pasgeborene in Amsterdam een levensverwachting van gemiddeld ruim een jaar minder.

De meest voorkomende doodsoorzaak in Amsterdam is kanker; dat betreft drie van de tien sterfgevallen. Daarnaast zijn veel sterfgevallen het gevolg van hart- en vaatziekten; ruim een kwart van de sterfgevallen in Amsterdam betreft een dergelijke aandoening. Vijf procent van de Amsterdammers van 16 jaar en ouder had in 2008 een hart- of vaatziekte.

Educatie, jeugd en diversiteit

Onder de Amsterdamse jeugd zijn er onderling grote verschillen in onderwijsprestaties; deze verschillen ontstaan al op jonge leeftijd. Een deel van de jongeren heeft moeite de school te doorlopen, zij kunnen gebruik maken van aanvullende voorzieningen als Voorschool, schakel- en kopklas en leerwegondersteuning in het VMBO. Deels zijn verschillen in onderwijsprestaties geografisch en naar herkomst bepaald. Jongeren in de centrale delen van de stad hebben vaker een betere startpositie dan jongeren in de perifere delen van de stad. Ook hebben autochtone jongeren vaak een betere startpositie dan niet-westerse allochtone jongeren. Zo was er in 2008 een afname van lagere adviezen te zien zowel bij leerlingen van autochtone als allochtone herkomst. Een toename van de hoogste adviezen is er vooral bij de leerlingen van autochtone herkomst.

Bij de basisschooladviezen is er nog geen verschil tussen jongens en meisjes, ook in het begin van het voortgezet onderwijs zijn de verschillen tussen jongens en meisjes nog niet groot. In het derde leerjaar ontstaan de verschillen tussen jongens en meisjes: jongens gaan nu vaker naar het VMBO en meisjes gaan vaker naar het VWO. Ze gaan vervolgens ook vaker naar het hoger onderwijs.

In de afgelopen vijf jaar is het aantal studenten in Amsterdam sterker gegroeid dan in de rest van Nederland. Sinds 2004/'05 is het aantal studenten met 8.400 toegenomen tot 49.300 studenten in het studiejaar 2008/'09.

Verkeer en infrastructuur

Hoewel het aantal weggebruikers in Amsterdam jaarlijks toeneemt, is het aantal verkeersslachtoffers in de afgelopen decennia sterk gedaald. Eind jaren tachtig van de vorige eeuw lag het aantal verkeersdoden rond de 40 per jaar en begin deze eeuw rond de 30. In de stadsdelen Centrum en Oud-Zuid zijn de meeste verkeersslachtoffers gevallen. Ook tellen deze twee stadsdelen relatief veel 'black spots' - gevaarlijke kruispunten waar in de periode 2006-2008 zes of meer slachtofferongevallen zijn geweest.

Zowel het fietsbezit als fietsgebruik nemen in Amsterdam toe. Van het totaal aantal verplaatsingen dat een gemiddelde Amsterdammer op een dag doet wordt bijna een derde per fiets gedaan. In het begin van deze eeuw was dit nog een kwart. In de periode 2005-2008 is de fiets voor het eerst vaker gebruikt dan de auto.

Openbare ruimte en groen

Het totale grondgebied van Amsterdam bestaat voor nagenoeg een kwart uit water, voor 2% uit bos en ander natuurlijk terrein en nog eens 10% heeft een bestemming als recreatieterrein. De helft daar weer van betreft parken en plantsoenen. Het bezoek aan parken en groene recreatiegebieden in en rond Amsterdam is de afgelopen twaalf jaar explosief gestegen. Niet alleen bezoeken meer Amsterdammers parken, ze doen dat ook steeds vaker. Het groen blijkt daarnaast een vestigingsfactor van betekenis te zijn voor mensen en bedrijven.

Cultuur en monumenten

Drie Amsterdamse culturele instellingen behoorden in 2008 in hun genre tot de top tien van de wereld: het Concertgebouw, het Koninklijk Concertgebouworkest en het IDFA. Het KCO en het IDFA hadden in 2008 ook stijgende bezoekersaantallen.

In het algemeen gingen in 2008 minder Amsterdammers wel eens naar toneel, cabaret en musical dan in 2004. Bezoek aan de bioscoop, musea en popconcerten zijn onder Amsterdammers juist iets populairder geworden.

Het aantal leden van de Openbare Bibliotheek is met acht procent gedaald vergeleken met 2007. Dit terwijl sinds de opening van de Centrale Bibliotheek op het Oosterdokseiland bij deze vestiging meer mensen lid zijn geworden. In de andere filialen verspreid over de stad is er echter al jaren een duidelijke daling van het aantal leden te zien.

Milieu en water

De verbetering van de luchtkwaliteit is een doel van het huidige stadsbestuur. Niet alleen is schone lucht gezonder; ook is schone lucht die voldoet aan Europese normen voor luchtkwaliteit een voorwaarde voor de voortgang van belangrijke bouwprojecten. Het belangrijkste knelpunt op dit moment is de norm voor stikstofdioxide. Voor het behalen van de norm over fijn stof ligt Amsterdam op schema.

Sinds een aantal jaren is het aantal klachten over geluidshinder van Schiphol fors toegenomen. Vooral het aantal klachten in West (voornamelijk Osdorp, Geuzenveld-Slotermeer en Oud-West) en in Oost (Zeeburg) zijn gestegen.

Sport en recreatie

Bij het merendeel van de attracties in Amsterdam is een (lichte) afname in het aantal bezoekers te zien. Net als in de voorgaande jaren is de rondvaartboot de populairste attractie in Amsterdam. In 2008 maakten 3,1 miljoen mensen een tochtje over de Amsterdamse grachten, een afname van 100.000 ten opzichte van het jaar ervoor. In vergelijking met 2006 is Amsterdam in 2008 gestegen van de 9^e naar de 7^e plaats op de wereldranglijst van internationale congressteden. In 2008 telde Amsterdam 89

internationale congressen en liet daarmee onder andere steden als Londen en Tokio achter zich.

De daling van het aantal zwembadbezoekers in Amsterdam van 2004 tot 2006 is omgebogen in een stijging in de jaren 2007 en 2008. In 2007 bezochten voor het eerst meer dan 2 miljoen mensen een zwembad in Amsterdam en in 2008 steeg dit cijfer verder naar 2.095.000.

Economie en haven

De wereldwijde economische recessie raakt de Amsterdamse economie op een aantal manieren. De vastgoedmarkt is ingezakt, het aantal bezoekers en de omvang van het vrachtvervoer op Schiphol namen sterk af, de toeristische sector heeft het zwaar evenals bepaalde bedrijfstakken zoals bijvoorbeeld de financiële sector en de creatieve industrie. Tijdens de eerste helft van 2009 had de haven nog betrekkelijk weinig last van de recessie.

Schiphol kampte al sinds 2008 met lagere passagiersaantallen. Er is sprake van een duidelijk seizoenspatroon, dat voor een dip zorgt in de laatste maanden van het jaar. Normaal volgt er daarna een forse opleving, maar dit gebeurde niet in 2009.

Toerisme was een van de eerste sectoren in Amsterdam die geconfronteerd werden met de gevolgen van de recessie. Het aantal toeristen en zakelijke bezoekers liep terug.

Facilitair en bedrijven

Gemeenteonderdelen waarvan de belangrijkste opdrachtgever de gemeente zelf is zijn ondergebracht in het resultaatgebied 'facilitair en bedrijven'. Deze taken zouden in principe ook kunnen worden uitgevoerd door een externe partij. Om oneerlijke concurrentie te voorkomen moeten de ondernemingen van de gemeente kostendekkend en marktconform werken. Van de tien diensttakken met de hoogste begroting zijn er in 2008 zeven kostendekkend. In totaal werd er in 2008 door alle diensten die onderdeel uitmaken van 'facilitair en bedrijven' ruim 13 miljoen euro verlies gemaakt.

De uitgaven aan externe medewerkers, zoals bijvoorbeeld uitzendkrachten, zijn de laatste jaren sterk gestegen. De nieuw opgerichte servicehuizen geven sinds hun oprichting in 2006 beduidend meer geld uit aan externen. Dit gaat voornamelijk om investeringen in de nieuw te beheren programma's.

Stedelijke ontwikkeling

In 2008 zijn in Amsterdam 5.044 woningen gebouwd. Dat is minder dan in 2007, toen een recordaantal woningen werd opgeleverd. Het is wel meer dan in de jaren 1999-2006. Doordat maar weinig woningen gesloopt zijn en veel woningen aan de voorraad zijn toegevoegd door verbouw en splitsingen was de toevoeging aan de woningvoorraad in 2009 per saldo vrijwel even groot als de nieuwbouw. De sterkste toename vond plaats in Zeeburg door de nieuwbouw op IJburg, gevolgd door Zuidoost als gevolg van de stedelijke vernieuwing in de Bijlmermeer. Ook de woningvoorraad in Bos en Lommer nam sterk toe (vooral de omgeving van het Bos en Lommerplein). Door de economische recessie zijn er de laatste tijd minder woningen in aanbouw genomen dan voorheen. De komende jaren zal de woningproductie dan ook lager zijn dan de laatste twee jaar. In 2008 lagen de gemiddelde koopprijzen van bestaande woningen ruim 9% boven het niveau van 2007. Net als in voorgaande jaren stegen de prijzen het meest binnen de Ring A10.

De woningen in Amsterdam zijn altijd klein geweest vergeleken met de woningen elders in het land. De laatste jaren neemt het aandeel woningen met 5 kamers of meer iets toe, maar onvoldoende om alle huishoudens passend te laten wonen. Op 25% van de

adressen wordt te krap gewoond. Het gaat daarbij vooral om gezinnen van niet-westerse afkomst.

De laatste twee jaar is de leegstand op de kantorenmarkt verminderd van 18,5% naar 15% van het vloeroppervlak. Na het eerste kwartaal van 2008 werden op de kantorenmarkt de gevolgen van de kredietcrisis zichtbaar: er werd minder verhuurd en het aanbod liep op. De huurprijzen voor gewone kantoren zijn hierdoor met ruim 4% gedaald, in het topsegment (met name de Zuidas) lagen de huren op 1 januari 2009 zelfs 7% lager.

Middelen

De totale begroting voor 2010 bedraagt € 5,9 miljard. Dit is 7% meer dan de begroting voor 2009. Een groot deel van het geld dat in Amsterdam uitgegeven wordt komt uit het gemeentefonds van het Rijk. In 2010 is deze bijdrage € 1,4 miljard.

Er wordt in 2010 extra geïnvesteerd in armoedebeleid, de arbeidsmarkt en veiligheid. Er zal worden gesneden in de inhuur van extern personeel en de omvang van het ambtenarenapparaat. Deze personeelskosten waren in 2008 hoog. De totale personeelskosten van de gemeente Amsterdam zijn vergeleken met 2007 in 2008 met 31% gestegen naar bijna € 145 miljoen. De grootste stijging in personeelskosten deed zich voor bij diensten die betrokken zijn bij de Noord/Zuidlijn, vooral de kosten aan externen zijn binnen deze diensten ten opzichte van 2007 gestegen.

Bestuur en concern

Op 4 juni 2009 vonden de Europese verkiezingen plaats. De opkomst in Amsterdam lag iets hoger dan vijf jaar daarvoor. Bij de Europese verkiezingen in 2009 werd D66 de grootste partij met 21,3% van de Amsterdamse stemmen, gevolgd door GroenLinks dat een vijfde (20,0%) van de stemmen kreeg. De PvdA kreeg nog maar 14,6% van de stemmen in Amsterdam en is daarmee niet meer de grootste partij (2004: 28,3%). Bij de Europese verkiezingen hebben vooral partijen met een duidelijk standpunt voor (D66, van 6,9% naar 21,3%) of tegen (PVV, nu 12,8%) de Europese Unie veel stemmen gewonnen. Nog geen vijfde deel van de Amsterdammers weet dat het college van Burgemeester en Wethouders bestaat uit de partijen PvdA en GroenLinks. Dit is het laagste aandeel in vier jaar. Amsterdammers geven gemiddeld het rapportcijfer 6,4 aan het huidige gemeentebestuur voor het gevoerde beleid.

Eén op de vijf Amsterdammers kent de naam van de stadsdeelvoorzitter van het stadsdeel waar men woont. In de stadsdelen Slotervaart en Zuidoost is de bekendheid van de stadsdeelvoorzitter net als vorig jaar het hoogst. In Zeeburg is de bekendheid van de stadsdeelvoorzitter in vergelijking met vorig jaar het meest toegenomen.

Vier grote steden en Nederland

Uit het Jaarrapport Integratie van het CBS blijkt dat de meerderheid van de allochtonen zich thuis voelt in Nederland. Allochtonen uit Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zeggen minder vaak zich in Nederland thuis te voelen dan allochtonen uit andere delen van het land.

De bruto arbeidsparticipatie is de laatste jaren gestaag toegenomen in Nederland. Deze stijging is volledig toe te schrijven aan vrouwen. In Amsterdam en Utrecht ligt het aandeel vrouwen dat werkt of wil werken boven het landelijke gemiddelde. In deze twee steden wonen relatief veel hoogopgeleide vrouwen. In Rotterdam en Den Haag bleef de ontwikkeling van de arbeidsdeelname van vrouwen achter bij het landelijk gemiddelde.

Stadsregio Amsterdam

De Stadsregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van zestien gemeenten in de regio's Waterland, Amstel-Meerlanden, Zaanstreek en de gemeente Amsterdam. Binnen de Stadsregio wordt er gewerkt aan verbetering van de bereikbaarheid, de leefbaarheid en de economische ontwikkeling.

Op 1 januari 2009 woonden er bijna 1,4 miljoen mensen in de stadsregio Amsterdam. Dat is ruim één procent meer dan in 2008. Ruim één procent van de inwoners van de stadsregio verhuisde in 2008 binnen de stadsregio. Binnen de stadsregio verhuizen meer inwoners vanuit Amsterdam naar de regio dan andersom.

Landelijk waren de PVV en D66 de grote winnaars van de Europese verkiezingen in 2009. Ook in de Stadsregio zijn deze twee partijen de grootste geworden. In 14 van de 16 gemeenten in de Stadsregio heeft de PVV de meeste stemmen gekregen.

Amsterdam in Europa

Het jaar 2008 was voor Amsterdam op vele gebieden een minder succesvol jaar dan 2007. De gevolgen van de financiële crisis in de Verenigde Staten en de economische recessie wereldwijd zijn nu duidelijk te merken in de stad, in eerste instantie op de meest conjunctuurgevoelige gebieden: het aantal toeristen, vliegtuigpassagiers op Schiphol en congresgangers (van grote internationale congressen) is afgenomen. Ook zal de Amsterdamse economie minder snel groeien dan eerder werd verwacht en is Amsterdam gedaald op de ranglijst van meest aantrekkelijke businesslocaties in Europa. Overigens hebben de meeste Europese steden te maken met economische verslechtingen.